

Sığır İşletmelerini Planlama İlkeleri

Prof.Dr. Selahattin Kumlu
Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Zootekni Bölümü Antalya

Tanım

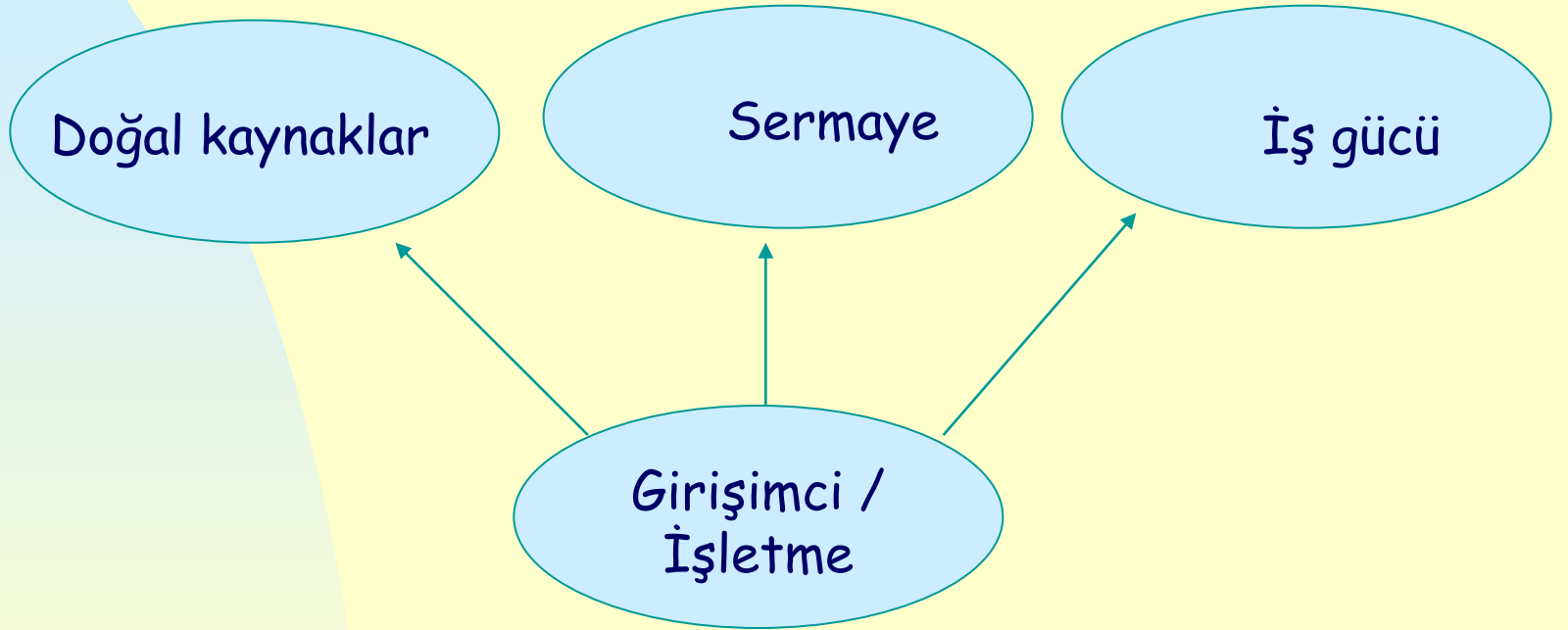
İşletme, gerek duyulan ekonomik mal ve hizmetleri üretmek ve/veya pazarlamak, böylece var olan talebi karşılayarak yarar sağlamak ve dolayısıyla kâr elde etmek için faaliyette bulunan ekonomik kuruluş

Bir işletmenin kuruluşu ve varlığını sürdürmesi için;

- a) üretilmek veya pazarlanmak istenen mal veya hizmete talebin olması gerekir.
- b) üretimin kârlı olmasıdır.

Üretim faktörleri

İşletme Tipleri

Kıstas	İşletme tipi	Temel özellikleri
Üretim Amacı	Ürün pazarlama	Yoğun girdi kullanımı; genellikle daha büyük ölçekli
	Kendi ihtiyacını karşılama	Asgari düzeyde girdi kullanımı; genellikle küçük ölçekli
Üretim biçimi	Entansif	Yoğun girdi kullanımı; pazara yönelik üretim; genellikle bir ürün üzerinde uzmanlaşma
	Ekstansif	Doğal kaynaklardan yararlanma; asgari düzeyde girdi kullanımı; genellikle aile ihtiyacına yönelik üretim
Üretim Yönü	Süt	Temel ürün süt; pazara yönelik üretim; genellikle yoğun girdi kullanımı
	Et	Temel ürün et; pazara yönelik üretim; yoğunluğu az girdi kullanımı
Kapasitesi	Büyük ölçekli	Yoğun girdi kullanımı; genellikle pazara yönelik üretim
	Küçük ölçekli (aile)	Asgari girdi kullanımı; genellikle kendi ihtiyacını karşılamaya yönelik üretim
İslahta Konumu	Damızlıkçı	Damızlık çalışmalarına aktif katılım; yüksek verim; yoğun girdi kullanımı; pazara yönelik üretim
	Üretici	Damızlık ürün alıcısı
Mülkiyeti	Özel	Şahıs işletmeleri
	Tüzel	Kamu, şirket veya kooperatif işletmeleri

İşletme kapasitesi?

Hayvan yetiştiriciliğinde kapasite genellikle, işletmede yetiştirilen hayvan sayısı ile eş anlamlı kullanılır.

İşletme planlamada ise kapasite "belirli bir süre içinde işletmede üretilebilecek ürün miktarı" anlamında kullanılır.

Kapasite, kullanılan girdi miktarı ve kalitesinden yararlanılarak işletmenin üretim kapasitesi tahmin edilebilir.

- a) **Maksimum kapasite**, işletmede teknik açıdan ulaşılabilecek teorik kapasite anlamındadır.
- b) **Optimal kapasite**, yıl içinde normal sayılabilecek duraklamalardan ileri gelen kapasite kayıplarının maksimum kapasiteden çıkarılmasıyla hesaplanır. Optimal kapasitenin, maksimum kapasiteden %20-25 daha az olması normaldir.
- c) İşletmede kullanılabilen kapasiteye **gerçekleşen kapasite** adı verilir.

Planlama ve Proje

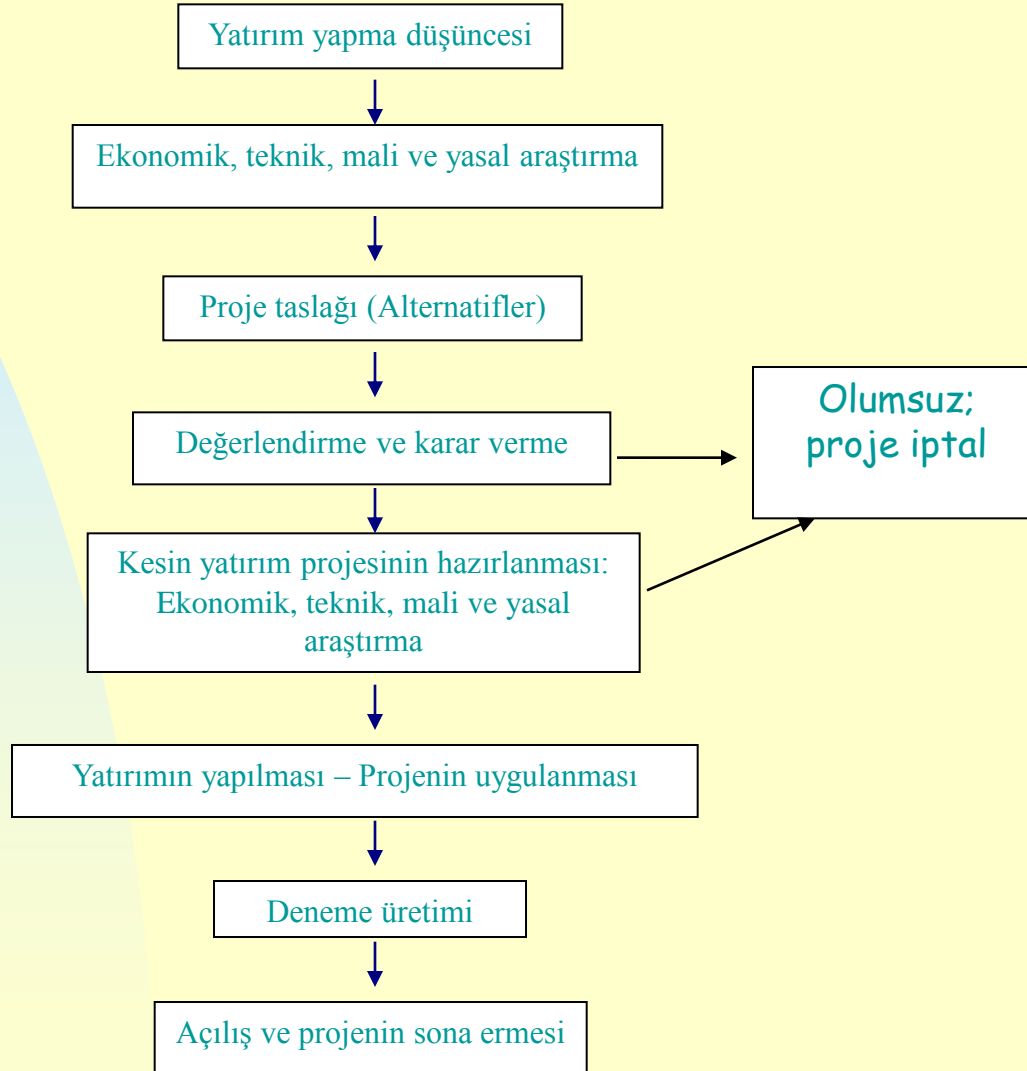
Planlama, "bugünden gelecek hakkında kısa ve uzun erimli amaçlar ile bunları gerçekleřtirmek üzere izlenecek yollar hakkında dűřűnmek ve özűm üretmek süreci"dir.

Proje "belirli bir amacı ve uygulama alanı bulunan, başlangıç ve bitiş tarihleri belli olan, yapılacak işlerin belirli bir düzen içinde nasıl ve hangi zaman dilimleri içinde yapılacağını gösteren bir plan"dır.

Proje "sermaye yatırımı yoluyla para harcanan ve karşılığında belirli bir süre içinde gelir beklenen bir çalışma veya çalışmalar bütünü"dür.

Yatırım projesi aşamaları

Ön Araştırmalar

Ekonomik araştırmalarla kurulması düşünülen işletmenin sistem içindeki yeri, üretilecek ürünlerde arz ve talep durumu, girdi ve ürün fiyatları, işletme kapasitesinin ne olması gerektiği gibi konular netleştirilmeye çalışılır. Ekonomik araştırma ve değerlendirmede yapılacak yatırımın yatırımı yapan kişiye değil, ülke ekonomisi ve gelişmesine ne ölçüde katkıda bulunacağı üzerinde durulur.

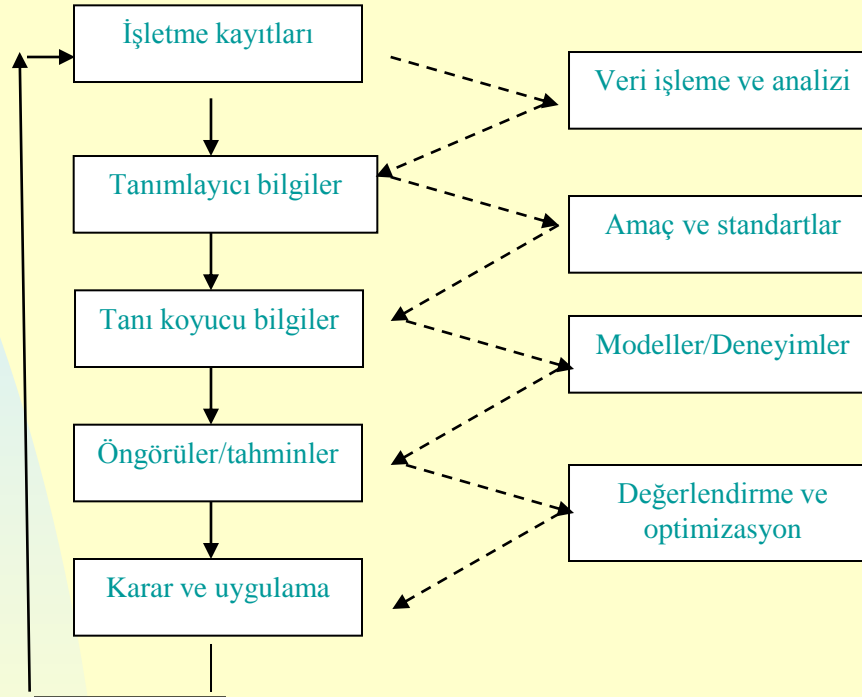
Mali araştırmalar ise işletmenin kuruluş sermayesi, sabit sermayesi ile işletme sermayesi gereksinimini tahmin etmek amacıyla yapılır. Mali araştırma ve değerlendirmede yapılacak yatırımın yatırımı yapan kişiye getireceği yük ve sağlayacağı katkı üzerinde durulur.

Yasal araştırmalarda kurulacak işletmenin en uygun hukuksal biçimi (kişi, kooperatif, şirket vb) belirlenmeye çalışılır.

Teknik araştırmalar ise, işlemede yapılacak binaların yeri, yerleşimi, kapasitesi, kullanılacak donanım, uygulanabilecek yöntemler gibi konular ele alınır.

Üretim projesi aşamaları

Proje değerlendirme ölçütleri

$$\text{Verimlilik} = \frac{\text{Üretim miktarı}}{\text{Girdi miktarı}} = \frac{180.000 \text{ kg}}{30 \text{ baş}} = 6.000 \text{ kg / baş}$$

$$\text{İktisadilik (\%)} = \frac{\text{Gelir}}{\text{Gider}} = \frac{150.000\text{TL}}{130.000\text{TL}} = \%115$$

$$\text{Kârlı.(\%)} = \frac{\text{Kâr}}{\text{Sermaye}} = \frac{3 \text{ milyarTL}}{10 \text{ milyarTL}} = \%30$$

$$\text{Gerçek.(\%)} = \frac{\text{Gerçekleşen}}{\text{Planlanan}} = \frac{5.400\text{kg}}{6.000\text{kg}} = \%90$$

Kapasitesi büyük işletmeler avantajlı mıdır?

	Ortalama	Büyük	B/O*
Ortalama inek sayısı (baş)	180	800	4,44
100 kg sütün maliyeti (ABD \$)	15,21	13,29	0,87
Ortalama işletme yıllık kazancı (ABD \$)	26.720	295.260	11,05
Ortalama inek başına yıllık kazanç (ABD \$)	148,4	369,1	2,49

*) Büyük işletme / Orta işletme

İşletme kapasitesi nasıl belirlenir?

- İşletmenin mali gücü
- Kamu politikaları ve destekleri
- Girdi sağlama olanakları (işgücü, kaba ve kesif yem temini vs)
- Pazar ve pazarlama koşulları
- Yıllık net kâr ve beklenen yaşam standardı
- En düşük ekonomik kapasite - EDEK veya kâra geçiş noktası -KGN

$$\text{KGN(kg)} = \frac{\text{SM}}{\text{SF} - \text{DM}} = \frac{1.000.000.000}{150.000 - 130.000} = 50.000\text{kg}$$

Gider ve Kâr

Sabit giderler (SG), işletmedeki faaliyet büyüklüğüne bağlı olarak değişmeyen masraflardır: borç faizleri, sürekli işçilik, kira bedelleri, genel sigorta, genel yönetim, posta ve telefon, amortisman

Değişken giderler (DG): Kaba ve kesif yem, sağlık hizmetleri ve ilaç, tohumlama, ürün satış ve taşıma ile geçici işçilik

Brüt kar ($YTL/\dot{I}nek/yıl$) = Brüt gelir - DG

Brüt kar ($YTL/kg\ s\dot{u}t/yıl$) = Brüt gelir - DG

Örnek bir işletmenin tanımı

Verim	Değer	Fiyat	YTL
Süt verimi (kg/yıl)	6000,0	Süt	0,400
Değerlendirilen süt (kg)*	5920,0	Tohumlama	50,00
İneğin canlı ağırlığı (kg)	600,0	Karkas et (genç)	7,00
16 aylık düve ağırlığı (kg)	390,0	Karkas et (yaşlı)	5,50
24 aylık düvenin ağırlığı (kg)	510,0	Buzağı (3 aylık)	500,00
Buzağı doğum ağırlığı (kg)	36,0	İnek (genç)	4000,00
3 aylık buzağı ağırlığı (kg)	81,0	Düve (gebe)	3200,00
Büyütmede gcaa (g)**	700,0	Kesif yem	0,400
Tosunlarda gcaa (g)**	1000,0	Kaba yem	83,51
Yaşlılarda karkas oranı	0,50	Veteriner ve ilaç	40,00
Gençlerde karkas oranı	0,60		
Sürü yenileme oranı	0,25		
Buzağılama oranı	0,90		
Cinsiyet oranı	0,50		
Buzağılarda ölüm	0,08		
İnek ve düvelerde ölüm (%)	0,03		
Tohumlama indeksi	2,0		

*) Ağız sütü dışında buzağıya verilen, işletmede tüketilen ve satılan sütün miktarı

***) Günlük canlı ağırlık artışı

[Jump to first page](#)

Varsayımlar

- Ağız sütü olan ilk 4 günlük süt (80 kg) satılamamakta; ağız sütü dışında buzağılara 140 kg süt iirilmekte.
- Kaba yem işletme içinde üretilmekte; hayvanlar meraya salınmamakta; kesif yem tamamen dışarıdan satın alınmaktadır.
- İşletmede ahır kapasitesi sabittir ve sürü büyüklüğü sabit tutulmak istenmektedir.

Yem Giderleri

Kaba yem	kg/gün	ton/Yıl	YTL/ton	YTL/yıl/inek	KM
Kuru ot	3,0	1,1	250,00	275,0	2,56
Mısır Silajı	27,0	9,9	60,00	591,3	7,56
Saman	2,0	0,7	150,00	109,5	1,70
Toplam		11,7		975,8	11,82

Kesif yem	4,00	1,5	400,00	584	3,60
Buzağı başlatma yemi		0,1	480,00	24	
Toplam		1,5		608	15,42

Gelir ve değişken giderler

Gelir	Miktar	YTL	%
Süt (kg)	5920	2368	75
Buzağı (baş)	0,83	414	13
Kasaplık inek (baş)	0,22	358	11
Gelir toplamı		3140	100
Değişken giderler			
Satın alınan inek (baş)	0,00	0	0
Satın alınan düve (baş)	0,25	800	30
Kesif yem (ton)	1,51	608	23
Kaba yem (ton)	11,69	976	37
Veteriner ve ilaç		40	2
Tohumlama	2,00	100	4
Dięer	0,05	126	5
Deę. giderler toplamı		2650	100

Brüt gelir (YTL/İnek/Yıl)	490
Brüt gelir (YTL/kg süt)	0,083

